

PRO GREEN DEAL: LOCAL COMMUNITIES

Звіт про повну реалізацію навчальної програми PRO Green Deal for Local Communities

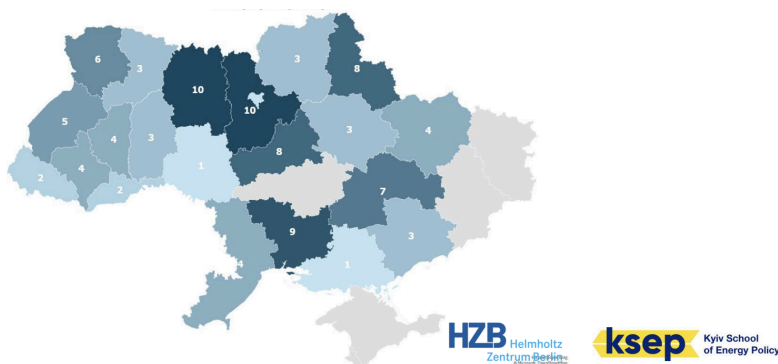

Рис. 1. Розподіл відібраних громад за регіонами

Відібрані громади представляють різні регіони України (див. діаграму за регіонами) та різні типи територіальних громад – від великих міст до малих сіл, що підкреслює загальнонаціональну актуальність питань енергоефективності й сталого розвитку на рівні місцевого самоврядування. (Рис 1. Розподіл відібраних громад за регіонами)

Відбір громад-учасниць здійснювався конкурсною комісією на основі чітких принципів і критеріїв, що поєднували якісний та кількісний підходи. Ключовими засадами були широке регіональне представництво, різноманітність типів громад (міських і сільських, малих і середніх) та підтверджений потенціал і мотивація команд. Кандидати оцінювалися за поданими заявками й результатами інтерв'ю. Пріоритет надавався громадам, які вже мають або планують запровадити посаду енергоменеджера в місцевій адміністрації, а також представникам цільових регіонів (Київської, Полтавської, Черкаської, Дніпропетровської, Чернігівської, Житомирської областей) для забезпечення широкого охоплення. У результаті до участі було відібрано 45 команд, що охоплюють усі основні

Географія громад-учасників

Програма мала на меті підвищити спроможність місцевих радників з питань енергії та клімату, забезпечивши їх знаннями й інструментами для впровадження сталих енергетичних рішень на місцевому рівні. Загалом було отримано 106 заявок від громад, з яких для участі відібрано 45.

регіони країни та різні за масштабом громади (переважно з населенням у десятки тисяч мешканців).

Онлайн-блок

Онлайн-блок програми тривав з квітня до початку червня 2025 року і складався з інтерактивних лекцій, воркшопів та групової роботи в режимі онлайн. Зокрема, учасники пройшли вступний модуль, присвячений політикам ЄС і України у сферах енергетики та клімату, а також цикл практичних онлайн-семінарів з енергоефективності та сучасних підходів до теплозабезпечення. Щотижневе навантаження становило приблизно 4–8 годин, включаючи сесії розмовного клубу з фахової англійської мови (English PRO Green Deal) та консультації з менторами.

Представники усіх 45 громад активно долучалися до онлайн-навчання, демонструючи високу присутність та залученість протягом дистанційного етапу (*детальні показники активності – Рис. 2 та Рис. 3*). Основними результатами онлайн-блоку стали підвищення обізнаності учасників щодо європейського Зеленого курсу, національної енергетично-кліматичної політики та доступних фінансових можливостей, а також набуття практичних навичок роботи з енергетичними даними, проведення енергоаудитів і початкового енергетичного планування. Це створило міцну основу для подальшого очного навчання.

Рис. 2 Оцінка корисності онлайн Блоку I

Рис. 3 Оцінка корисності онлайн Блоку II

Тематичні навчальні модулі

- **Блок I (вступні сесії з регуляторного контексту ЄС, онлайн, 22–25 квітня 2025 р.):** забезпечив учасникам базові знання про політики ЄС та України у сфері енергетики й клімату, включно з оглядом Європейського Зеленого курсу та пов'язаних регуляцій. Учасників ознайомлено зі структурою й цілями програми, сформовано робочі групи для спільних завдань. Цей модуль заклав спільне розуміння нормативно-політичного середовища та підготував ґрунт для практичних компонентів навчання.
- **Блок II (практичні майстерні з енергоефективності та теплозабезпечення, онлайн, 19–28 травня 2025 р.):** був зосереджений на розвиткові прикладних навичок і пошуку рішень. У його межах учасники вчилися розробляти поетапні плани переходу на відновлювану енергетику на місцевому рівні, ознайомилися з сучасними технологіями у сфері опалення та управління тепломережами, а також опанували цифрові інструменти для моніторингу енергетичних показників. Під час практичних занять команди відпрацювали навички збору й аналізу енергетичних даних, розрахунку енергобалансу, стратегічного планування та базового фінансового моделювання для енергопроектів. За підсумками *Блоку II* громади отримали конкретні інструменти для початку розробки власних енергетичних планів і проектних пропозицій.

Літня Школа (Local Energy Bootcamp)

Літня Школа з енергоменеджменту, що стала фінальним етапом програми, проходила 16–20 червня 2025 року у Вінниці.

Географія учасників. Із 45 громад-учасниць проєкту 32 були фізично присутні на Літній Школі з енергоменеджменту. Найбільші делегації прибули з Дніпропетровської, Житомирської та Миколаївської областей (кожну з них представляли кілька громад). У програмі також узяли участь громади з Одеської, Київської, Харківської, Чернівецької, Івано-Франківської, Черкаської, Волинської, Чернігівської, Сумської, Закарпатської та Хмельницької областей. Така широка географія охопила як міські, так і сільські територіальні громади – від великих міст до малих сіл – що підкреслює загальнодержавну значущість питань енергоефективності та сталого розвитку для місцевого самоврядування.

Основні виклики, визначені громадами. Кожна громада окреслила ключові виклики, над якими планувала працювати під час Літньої Школи. Більшість учасників прагнули посилити енергетичну незалежність, запровадити відновлювані джерела енергії та підвищити енергоефективність місцевих об'єктів. Громади поставили амбітні цілі, зокрема розробку муніципальних енергетичних планів (МЕП) і створення дієвих систем енергоменеджменту як фундаменту для майбутнього розвитку. Ключові питання, які порушували команди, наприклад: *«Як зробити нашу громаду енергонезалежною та знайти партнерів і*

донорів?» і «Як зменшити витрати на енергію, підвищити енергобезпеку та поліпшити якість життя наших мешканців?». Ці стратегічні питання відображали спільне прагнення – перейти від разових заходів до комплексного планування у сфері енергоефективності та кліматичної стійкості.

Ми мали честь працювати з командою досвідчених спікерів і менторів під час Літнього модуля.

Віталій Лесюк, консультант із енергетичного планування, провів сесію, присвячену структурі Муніципальних енергетичних планів (МЕП) і надав практичні рекомендації щодо аналізу даних і побудови сценаріїв.

Любава Радійчук, представниця Команди підтримки відновлення та реформ при Міністерстві інфраструктури України, провела практичну сесію з впровадження систем енергоменеджменту на місцевому рівні.

Олег Радійчук, експерт з енергоефективності, провів змістовний воркшоп, присвячений написанню ефективних грантових заявок і аналізу реальних прикладів з українських громад.

Завдяки внеску цих експертів громади отримали як стратегічне бачення, так і практичні інструменти для вирішення викликів, які самі ж і окреслили. Від розробки реалістичних енергетичних планів до підготовки конкурентних грантових заявок – підтримка наших спікерів відіграла ключову роль у тому, щоб допомогти учасникам перетворити складні проблеми на чіткі, структуровані рішення. Їхні поради заклали основу для подальшої роботи кожної громади над сталим та енергонезалежним розвитком.

Досягнення під час навчання (найбільший прогрес). Програма Літньої Школи дала змогу громадам досягти значного прогресу в плануванні та реалізації своїх енергетичних проєктів. Команди суттєво підвищили професійні навички: зокрема, вони опанували методіку розрахунку енергетичного балансу громади та визначення базового рівня енергоспоживання. Кілька громад навчилися чітко визначати пріоритети для майбутніх заходів з енергоефективності – наприклад, *Горохівська міська громада* окреслила першочергові кроки для свого енергетичного плану і навчилася будувати енергетичні баланси та трендові лінії майбутнього споживання. Іншим важливим досягненням стало підвищення спроможності готувати успішні грантові заявки. Учасники практикувалися в тому, як оформлювати проєктні заявки так, щоб зацікавити інвесторів і донорів. Як відзначили самі слухачі, програма допомогла їм перетворити власне бачення на структуровану логіку проєкту та підтвердила, що підготовка виграшної заявки – це передусім командна робота. Загалом громади виробили системне бачення енергопланування – від збору вихідних даних і аналізу проблем до прогнозування майбутніх потреб у енергії та формування інтегрованого плану дій. Такий комплексний підхід, мабуть, і став найбільшим стрибком уперед для багатьох учасників програми.

Документи, розроблені громадами. Одним із відчутних результатів навчання стало те, що кожна громада опрацьовувала конкретний документ або проєктну заявку для реалізації своїх планів. Для більшості учасників основним продуктом став проєкт муніципального енергетичного плану – стратегічного документа, що окреслює шлях

енергетичного розвитку громади. Деякі громади паралельно працювали над додатковими документами. Зокрема, кілька команд підготували грантові заявки для фінансування пріоритетних проєктів з енергоефективності та відновлюваної енергетики. Наприклад, *Петропавлівська громада* розробила проєктну пропозицію щодо встановлення сонячних електростанцій у місцевих комунальних закладах як альтернативного джерела енергії, а *місто Чернівці* підготувало грантову заявку “GreenBuk” для створення кліматично стійких, комфортних зелених подвір’їв у місті.

Багато учасників також зосередилися на локальних нормативних актах – таких, як положення про систему енергоменеджменту чи рішення ради про запровадження енергомоніторингу – щоб інституціоналізувати нові підходи. Таким чином, наприкінці Літньої Школи кожна громада мала на руках дорожню карту (або пакет документів), що слугуватиме планом дій для наступних кроків (Рис.4).

Відкриття і нові знання, отримані під час Літньої Школи. Навчання стало джерелом численних інсайтів та цінних уроків для громад. Учасники відзначали, що вперше спробували працювати з інструментами проєктного планування, такими як «дерево проблем» і «дерево цілей», які дозволили більш логічно структурувати процес розробки проєкту.

Рис. 4. Оцінка корисності Літньої Школи

Для кількох команд проведення повного енергоаудиту своєї громади стало новим досвідом – зокрема, вони вперше побудували енергетичний баланс і базове споживання, що стане основою для подальших заходів. Важливим усвідомленням виявилася необхідність мати формалізовані енергетичні плани та системи енергоменеджменту – як зауважив один з учасників, МЕР і система енергоменеджменту є ключовими чинниками для успішної участі в енергопроєктах і донорських програмах. Представник *Савинської громади* підсумував цю зміну мислення: «Краще мати “недосконалий” МЕР, ніж не мати жодного». Громади також винесли натхненні настанови від тренерів і колег – один з девізів, що запам’ятався: «Будьте реалістами – вимагайте більшого!», закликаючи не боятися амбітних цілей. Серед методичних знахідок – зміна підходу до формулювання проєктів: як вдало зазначив один учасник, «Дерево цілей росте не від коріння, а від вершини – від ідеї, яку ми хочемо втілити». Іншими словами, чітке бачення кінцевої мети є рушієм успішного проєкту. Отже, нові знання охопили і практичні навички, і зміну мислення – від технічних розрахунків до натхнення діяти сміливо та спільно.

Наступні кроки після повернення в громади.

Після завершення Літньої Школи учасники окреслили конкретні кроки для впровадження нових знань у своїх громадах. Передусім йдеться про широку внутрішню комунікацію: представники громад планують провести зустрічі з колегами та місцевим керівництвом, щоб поділитися отриманими знаннями й матеріалами. Наприклад, делегатка від Петропавлівської громади має намір переконати свою команду, що «*підготовка грантової заявки – це командна робота!*». Наступний пріоритет – офіційно розпочати розробку муніципальних енергетичних планів там, де їх ще нема: громади готують проєкти рішень рад для запуску процесу створення МЕР, формують робочі групи й складають графіки цієї роботи.

Рис. 5. Оцінка важливості набутих навичок

Паралельно впроваджуватимуться інструменти енергоменеджменту – зокрема, налагодження систем енергомоніторингу для бюджетних установ та ухвалення необхідних положень для підтримання роботи системи муніципального енергоменеджменту. Учасники також налаштовані втілити проєктні пропозиції, розроблені під час навчання: протягом найближчих тижнів вони проведуть фінальні обговорення та сесії збору даних, після чого підготовлені заявки будуть подані потенційним донорам. Додатково деякі громади планують здійснити інформаційно-освітні ініціативи – наприклад, запровадити навчальні заходи з енергоефективності в місцевих школах та організувати тренінги для відповідальних осіб. По суті, кожна громада повернулася з Літньої Школи з чітким планом дій. Озброєні новими знаннями та підтримкою мережі однодумців, громади готові перейти від навчання до конкретної реалізації – утілювати свої енергетичні стратегії в життя та покращувати добробут своїх мешканців.

Результати опитування учасників

Анонімне опитування було проведено наприкінці програми. Загалом відповіді учасників засвідчили **високий рівень задоволеності всіма компонентами програми** — як онлайн-сесіями, так і офлайн-модулем, а також змістовним наповненням і менторським супроводом. **Понад 90% учасників оцінили програму як “дуже задовільну”**, відзначивши її практичну спрямованість, актуальність тем та професійність команди.

Учасники підкреслювали, що поєднання **інтерактивних сесій, прикладів із реальної практики та можливості обміну досвідом з іншими громадами** допомогло перейти від розуміння теорії до конкретного планування та дій.

«Поєднання теорії, командної роботи та обговорень — саме те, що потрібно громадам. Професійність викладачів і продумана організація вразили.»

«Можливість напряму спілкуватися з менторами і отримувати зворотний зв'язок була надзвичайно цінною.»

«Завдяки структурі програми ми змогли систематизувати наші ідеї та підготувати чернетку енергетичного плану громади.»

Учасники також поділилися рекомендаціями на майбутнє — зокрема, збільшити тривалість практичних сесій, надати більше можливостей для нетворкінгу та включити більше кейсів на основі реального досвіду.

Отриманий зворотний зв'язок чітко показує: програма не лише покращила знання учасників, а й **надихнула їх на дії** — розробку реалістичних планів, створення локальних партнерств і запуск енергетичних та кліматичних ініціатив у своїх громадах (Рис. 6).

Рис. 6. Оцінка рівня задоволеності змістом Програми та роботи менторів

Наступні кроки

З метою забезпечення сталості програми та її результатів у довгостроковій перспективі, передбачено реалізацію наступних кроків, що допоможуть закріпити досягнення та розширити вплив ініціатив:

- **Моніторинг та підтримка впровадження.** Регулярний моніторинг реалізації розроблених у межах програми планів та ініціатив у громадах-випусниках дозволить відстежувати прогрес і своєчасно долати виклики. Надання методичної підтримки та консультацій після завершення програми допоможе громадам успішно впровадити напрацювання, забезпечуючи досягнення запланованих результатів і їхню стійкість.

- **Мережа громад-випусників та обмін досвідом.** Планується створення та підтримка мережі між громадами-учасницями програми для взаємного обміну досвідом і навчання. Регулярна комунікація, зустрічі випусників та діяльність на засадах «рівний-рівному» дадуть змогу громадам ділитися кращими практиками, підтримувати одна одну у вирішенні проблемних питань і спільно напрацьовувати нові ідеї. Такий підхід зміцнить спроможність громад і множитиме ефект програми поза її безпосередніми рамками.

- **Поширення моделі на інші громади та регіони.** Успішні методики та розробки програми будуть систематизовані й поширені на ширше коло громад. Через партнерство з профільними асоціаціями та навчальними установами передбачається проведення тренінгів чи навчальних програм, що дозволять іншим громадам перейняти напрацьовану модель. Це сприятиме масштабуванню позитивного впливу – досвід пілотних громад стане базою для впровадження аналогічних ініціатив у нових регіонах.

- **Роль партнерів у підтримці результатів.** До процесу закріплення результатів активно залучаються партнери – професійні асоціації, донори та місцеві органи влади. Асоціації забезпечуватимуть інституційну підтримку та майданчик для поширення кращих практик серед своїх членів. Донори розглядатимуть можливості подальшого фінансування найбільш успішних ініціатив або запуску нових циклів програми з метою збільшення масштабу досягнутих результатів. Місцеві муніципалітети, своєю чергою, інтегруватимуть здобутки програми у власні стратегії розвитку та бюджети, гарантувавши таким чином продовження започаткованих змін.

- **Наступні цикли та масштабування програми.** На основі отриманих результатів і уроків розглядається можливість запуску наступних циклів програми або розширення її географії. Нові етапи залучать більше громад-учасниць та врахують попередній досвід для підвищення ефективності. Масштабування програми – як тематичне, так і територіальне – забезпечить охоплення ширшого кола бенефіціарів і перетворить успішну ініціативу на системну практику.

Реалізація цих кроків гарантуватиме, що досягнення програми не лише збережуться, але й примножаться, слугуючи надійною основою для довготривалих позитивних змін у громадах.

Програма була розроблена в межах проекту Green Deal Ukraine — тристоронньої ініціативи між Німеччиною, Польщею та Україною, яка реалізується спільно Helmholtz-Zentrum Berlin, Florence School of Regulation та Київською школою енергетичної політики.